

vast hüljatuna otsides viimseks pääsuks teed Veenus-
mäkke (motiiv 3). Viimaks, heldides Wolframi kaas-
tundest, ta jutustab sellele oma teekonnast: kuis ta
püüdnud raske rännaku ränkusi veelgi suurendada
(12), kuis viimaks ta saabunud püha linna, kuis kõik
pärinud andestust ja armu (13), kuis püha isa vaid
teda äraneednud (15): nagu kuivand preestri sau ta
käes iial enam ei pakatuvat, nii pääsevat Tannhäu-
sergi enam põrgu väest. Armu ja andeksanni laulud
(13) tekitanud nüüd oma petlikkusega tas jälkust,
ning ta pagenu, otsides veel vaid Veenust (3). Wolf-
ram hoiatab ja manitseb sügavas kohkumises teda,
kuid Tannhäuser ei hooli sest. Kostuvad kordkorralt,
vaheldudes ja teineteisest läbi põimudes, Veenusmäe
motiivid, ilmub esiti viirastuslikke tantsjate kogusid,
ning viimaks Veenus ise, valmis uuesti vastu võtma
tagasi tulnut. Wolfram heitleb Tannhäuseriga ning
kui see end kisub lahti, et heituda Veenuse kaenla,
peatab teda uuesti Elisabeti nimetus Wolframi suust.
Ühtlasi kostuvad leinahelid, mis lähenevad; Veenus-
mäe lummutus kaob, lossi poolt on tulemas leinarong
Elisabeti laibaga, kelle ette Tannhäuser sõnadega:
„Püha Elisabet, kosta mu eest!“ vajub surnuna maha.
Noored palverändurid aga tulevad jumalat kiites ja
armu kuulutades: kuivanud ränduri sau on ajanud
äkki imeväel värskeid lehti, patusele on osaks saanud
taeva arm ja igavene rahu. Vägevas unisoonis lõ-
petab palverändurite viis (1) ooperi.